

کیفیت یا کمیت؟ مسئله این است

تفکر در عبادت

اسلام در انجام امور عبادی از بندگان، کیفیت خواسته است نه کمیت. یعنی عبادتی ارزشمند است که دارای عمق باشد و زیادی عبادت بدون این عمق و فهم، دارای ارزش نیست.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

لِيُبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا - تا شما را بیازماید که کدام‌تان بهتر عمل می‌کنید. (ملک/۲ - هود/۷)

امام صادق علیه‌السلام درباره این آیه فرمود:

« خداوند کثرت عمل را نمی‌خواهد بلکه درستی عمل را می‌خواهد.»^۱

امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام هم فرموده‌اند: « آگاه باشید در عبادتی که تفکر نباشد خیری نیست.»^۲

پیامبر اکرم صلی‌الله‌وعلیه‌وآله نیز فرموده است: « دو رکعت نماز با توجه، از شب زنده‌داری غافلانه بهتر است.»^۳

امام صادق علیه‌السلام نیز می‌فرماید: « هر که دو رکعت نماز بخواند و بداند با که سخن می‌گوید و چه می‌گوید،

گناهانش بخشیده می‌شود.»^۴

حضرت امام خامنه‌ای با توجه به همین دستورات درباره‌ی قرائت قرآن فرموده‌اند:

« اشکال عمده در کار قرآن خوانی‌های بی‌تأمل، این است که اصلاً روی جملات درنگ نمی‌کنند. خوب؛ شما وقتی سخن حکیمی، یا سخن حکمت‌آمیزی را می‌شنوید، باید به آن دل بدهید؛ بدون دل دادن که اصلاً انسان مراد را نمی‌فهمد. هر کتاب عادی - به خصوص اگر کتاب پرمغزی باشد، به خصوص اگر حکیم فرزانه‌ی بزرگی آن را نوشته باشد - همین حالت را دارد. اگر سرسری بخوانید و رد شوید، از آن چیزی نمی‌فهمید. قرآن می‌گوید: "مرا سرسری نخوانید" قرآن از عالی‌ترین مقام است؛ از قله‌ی معرفت عالم وجود است. این است که انسان باید تأمل کند و چون عمق این آیات و این مفاهیم، خیلی زیاد است، هرکسی تأمل کند، از آن استفاده خواهد کرد.»^۵

ختم قرآن یا فهم قرآن

بسیار مرسوم شده است که در طول سال به‌ویژه در ماه مبارک رمضان جلساتی برای ختم قرآن برگزار و ساعاتی به قرائت به صورت ترتیل و سریع اختصاص داده می‌شود. اما از آن‌جا در این جلسات هدف ختم قرآن است، در آیات الهی تدبّر صورت نمی‌گیرد. در حالی که خداوند در همین قرآن دستور به تدبّر داده است.

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ - این کتابی است پر برکت که بر تو نازل کرده‌ایم تا در آیات آن تدبّر کنند. (ص/۲۹)

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا - چرا در قرآن تدبّر نمی‌کنند، آیا بر دل‌های‌شان قفل زده شده است؟ (محمد/۲۴)

امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام فرموده‌اند:

« آگاه باشید در (قرآن) خواندنی که تدبّر نباشد خیری نیست.»^۶

و آن حضرت درباره آیه « وَ رَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً » (مزل/۴) فرموده‌اند:

« یعنی او را خوب بیان کن و همانند شعر آن را با شتاب مخوان، و مانند ریگ آن را پراکنده مساز، ولی دل‌های

سخت خود را به‌وسیله آن به بیم و هراس افکنید، و همت شما این نباشد که سوره را به آخر رسانید.»^۷

امام صادق علیه‌السلام نیز فرموده‌اند:

« قرآن نباید با سرعت و شتاب خوانده شود، و باید شمرده و با آهنگ خوش خوانده شود.»^۸

حضرت امام خامنه‌ای هم در این خصوص فرموده است:

« تلاوت قرآن را حتماً داشته باشید؛ هر چه ممکن است. تلاوت قرآن هم با تأمل و تدبیر اثر می‌بخشد. تلاوت عجله‌ای که همین‌طور انسان بخواند و برود و معانی را هم نفهمد یا درست نفهمد، مطلوب از تلاوت قرآن نیست؛ نه این که بی‌فایده باشد - بالاخره انسان همین که توجه دارد این کلام خداست، نفس این یک تعلق و یک رشته‌ی ارتباطی است و خود همین هم مغتنم است و نباید کسی را از این‌طور قرآن خواندن منع کرد - لیکن تلاوت قرآنی که مطلوب و مرغوب و مأمور به است، نیست. تلاوت قرآنی مطلوب است که انسان با تدبیر بخواند و کلمات الهی را بفهمد.»^۹

تأمل در دعا

خیلی وقت‌ها فکر می‌کنیم که اگر دعایی را آغاز نمودیم باید حتماً آن را تمام کنیم تا به نتیجه و استجابت برسد. در حالی که بزرگان دین خلاف این دستور را داده‌اند.

حضرت امام خمینی رحمت‌الله علیه فرموده‌اند:

« تو که ادعیه و مناجات وارده از ائمه معصومین، سلام‌الله‌علیهم، را صحیح می‌دانی، تو که مناجات مولای متقیان، امیرالمؤمنین، سلام‌الله‌علیه، را دیدی، تو که مناجات سیدالساجدین، علیه‌السلام، را در دعای أبوحمره دیدی، قدری تأمل کن در مضمون آن‌ها، قدری تفکر نما در فقرات آن‌ها. لازم نیست یک دعای طولانی را یک دفعه با عجله و شتاب بخوانی و تفکر در معانی نکنی، بنده و شما حال سید سجّاد، علیه‌السلام، را نداریم که آن دعای مفصل را با حال بخوانیم، شبی یک ربع آن را، یک ثلث آن را، با حال بخوان و تفکر کن در فقراتش شاید صاحب حال شوی.»^{۱۰}

عارف کامل حضرت آیت‌الله حاج جواد ملکی تبریزی نیز فرموده است:

« البته نباید از یاد برد که این دعاها را باید با هشیاری و بیداری و آگاهی و زنده‌دلی خواند، و خوشا و هزار خوشا به حال آن که خواندن زنده‌دلانه‌ی این دعاها در جان و روح او اثر گذارد و آن چه بر زبان او می‌گذرد در دل و جان او نیز راه یابد... و آن که خواندن این دعاها بر جان و دلش اثر نمی‌گذارد، دست‌کم با هشیاری آن‌ها را بخواند، در معانی آن‌ها تأمل کند و بکوشد تا بفهمد که چه می‌خواند و چه می‌گوید و چه می‌خواهد، نه این که از روی غفلت و شتاب‌زدگی و با لقلقه‌ی زبان چونان جادوگرانی که اجّی مجّی می‌کنند و الفاظی بی‌معنی را نشخوار می‌کنند تنها از سر زبان چیزهایی بخواند، بی‌آن که بداند چه می‌خواند و چه می‌گوید و چه می‌خواهد. و آن که نه خواندن این دعاها بر روح و جانش اثر می‌گذارد و نه در خواندن آن‌ها تأمل و هشیاری دارد و نه در فهم معانی آن‌ها کوششی می‌کند، چه بهتر که به جای خواندن این دعاها بر حال بد خویش گریه کند و بر این مصیبت سنگین، مصیبت بی‌توفیقی در دعاها، فهم دعا و اثرپذیری از دعا اشک بریزد و عبارت « انا لله و انا الیه راجعون » را که هنگام مصیبت و بلا خوانده می‌شود، بارها تکرار کند و بگوید، پناه بر خدا، از این مصیبت که مصیبتی سخت سنگین است و کیفری کمرشکن از پی دارد.»^{۱۱}

۱. الکافی؛ ط. الإسلامية؛ ج ۲ ص ۱۶

۲. الکافی؛ ط. الإسلامية؛ ج ۱ ص ۳۶

۳. آشنایی با نماز، استاد قرائتی؛ ص ۱۶؛ به نقل از بحار الانوار

۴. پرتوی از اسرار نماز، استاد قرائتی؛ ص ۲۷؛ به نقل از وافی

۵. گفت و شنود به مناسبت میلاد حضرت فاطمه‌ی زهرا سلام‌الله‌علیها ۱۸/۷/۱۳۷۷

۶. الکافی (ط. الإسلامية) ج ۱ ص ۳۶

۷. الکافی (ط. الإسلامية) ج ۲ ص ۶۱۴

۸. الکافی (ط. الإسلامية) ج ۲ ص ۶۱۷

۹. در دیدار اعضای هیأت دولت ۱۷/۷/۱۳۸۴

۱۰. چهل حدیث؛ ص ۲۲

۱۱. سلوک عارفان؛ ترجمه المراقبات فی اعمال السنه صفحات ۲۴۸ و ۲۴۹